

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА І ПАТРІОТА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ І ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Б.А. Сусь, О.С. Ковальчук

Україна, м. Київ, Національний технічний університет України “КПІ”

Постановка проблеми. Освіта необхідна для розвитку суспільства, тому організація системи освіти – завдання держави, що і визначає напрямок розвитку конкретної спільноти. Оскільки в сучасному світі існує велика кількість держав і всі вони активно взаємодіють між собою, виникає проблема розвитку особистості, конкретної спільноти, а також розвитку всієї цивілізації в глобальному вимірі. При наявності таких конкуруючих умов необхідно вибирати оптимальні умови організації освіти.

Обговорення проблеми. Сучасна наука в її філософському аспекті пояснює, що в основі світобудови знаходиться матерія, яка існує у двох видах – речовини й поля. Речовина – це те, із чого складаємося ми й навколишні нас тіла. Звичною ознакою речовини є наявність у неї маси. Поле – щось віртуальне і з ним наша взаємодія особлива. Це світло, електромагнітні хвилі, гравітація. Важливою властивістю матерії є також те, що вона перебуває в безперервному русі. Однак із цієї філософської картини світобудови випадає одна дуже важлива особливість, яка в принципі відома, але її ніби не помічають. Це та обставина, що **матерія не просто перебуває в русі, а може переходити з одного виду в інший – з речовини в поле і зі стану поля – в речовину.** За нашими уявленнями завдяки саме такому руху світ перебуває в неперервному розвитку, що визначає можливість існування матерії в живому виді. **Живе відрізняється від неживого тим, що воно перебуває в розвитку. Розвиватися – це властивість живого.** І як тільки живе перестає розвиватися, воно стає неживим. Розвиток живого визначається законами розвитку і відбувається в умовах жорсткої конкуренції з неживим. Тому **в природі йде безперервний процес розвитку живого і проникнення його в сфери неживої матерії.** Це стосується як найпростіших форм живого, так і складних систем і вищої його форми – суспільства. Суспільство, як живе утворення, складається з індивідів – членів суспільства. Очевидно, що **розвиток суспільства, визначається розвитком його членів.** Вищою метою сучасної педагогіки як складової системи освіти проголошується всебічний розвиток особистості. Звичайно, це правильно, тому що тільки через освіту членів суспільства

можливий розвиток суспільства в цілому. Але при такому підході до розвитку особистості без врахування її **відповідальності за суспільство** порушується принцип **оптимізації освіти**. Необхідність оптимізації виникає в конкуруючих умовах, коли потрібно вибрати найбільш сприятливий варіант. Тому завданням педагогіки крім виховання особистості, є також **виховання громадянина як члена суспільства, у якого розвинене почуття відповідальності за долю суспільства**, у якому він живе. Саме виховання громадянина створює конкурентні умови в освіті. Тому суспільство, піклуючись про розвиток членів, з яких воно складається, повинне думати про виховання громадянина. Для суспільства в цілому виховання громадянина навіть є пріоритетнішим завданням, ніж виховання особистості, оскільки особистість, яка не має відповідальності за долю суспільства, у якому вона існує, може не сприяти розвитку суспільства, може вийти з нього і перейти в інше суспільство. При цьому мотивом такої поведінки може бути потреба розвитку цієї особистості. Таким чином, ми приходимо до джерел патріотизму і його доцільності з погляду розвитку особистості і суспільства. У минулі історичні часи через жорстку конкуренцію між різними спільнотами виникали війни і поняття патріотизму було абсолютизовано. Інтереси суспільства в таких умовах превалювали над інтересами особистості. Але в наш час тотальної інформатизації суспільств і цивілізації в цілому виникли інші умови, що визначають як розвиток суспільств зокрема, так і світової цивілізації. Люди стали розуміти, що вони живуть в обмеженому просторі, яким є Земля, і вони відповідальні не тільки за свою спільноту, свою державу, але також за всю світову цивілізацію. У зв'язку з цим виникають інші умови для розвитку особистості, суспільства, світової цивілізації. Стало зрозумілим, що **конкуренція повинна відбуватися не в напрямку придушення одного суспільства іншим, а в умовах оптимізації** – тобто погодженого розвитку всіх складових процесу розвитку як в окремій країні, так і у світовому масштабі. В умовах оптимізації важливо розуміти справжній зміст таких понять як патріот, манкурт, космополіт, що характеризують членів суспільства. Манкурт – людина, у якої відсутнє почуття національної приналежності, нема відповідальності за співтовариство, в якому вона живе. Тому така людина фактично не є громадянином. Космополіт теж не поважає цінностей суспільства у якому виріс і живе, не відчуває відповідальності за долю своєї вітчизни. Але космополіт вважає себе громадянином світу [1, с. 2]. Треба відзначити суперечливість позиції космополіта, тому що дуже вже неприродно бути стурбованим долею всього людства, нехтуючи інтересами свого народу й держави. Насправді в умовах врахування глобальних інтересів поняття

патріотизму не нівелюється, а стає об'єктивно необхідним, тому що розвиток світової цивілізації відбувається через розвиток всіх її частин, тобто кожної окремої країни. Це значить, що **в умовах глобалізації зберігається необхідність виховання всебічного розвитку особистості і виховання її відповідальності за свою спільноту як громадянина**. Деякі всебічно розвинені особистості приходять до розуміння своєї **відповідальності за долю свого народу в рамках світової цивілізації**. Саме такі люди здатні сприяти розвитку не тільки свого народу, але й світової цивілізації. Вони, будучи патріотами своєї держави, стають патріотами всього світу. Про таких говорять: «Людина Світу». Ми знаємо такі імена: Гомер, Галілей, Коперник, Ньютон, Рембрант, Леонардо да Вінчі, Бетховен, Ліст, Чайковський, Ейнштейн, Корольов... Їх знають у всіх країнах Землі. Вони представники культури свого народу і загальнолюдської культури.

Аналізуючи особливості організації освіти для сучасного суспільства, заснованого на знаннях, в умовах загальної інформатизації, доходимо висновку про необхідність оптимізації процесу освіти в напрямках **особистість-громадянин**, а також **громадянин країни-громадянин світу**. У розвинених країнах світу вихованню в особистості почуття громадянина, гордості й відповідальності за свою країну, за її розвиток надають великого значення. У минулому в Радянському союзі вихованню патріотизму приділялася особлива увага. Але в нинішній час не всі вважають, що дуже важливим завданням освіти є виховання громадянина. В Україні, наприклад, про виховання громадянина в нових навчальних посібниках з педагогіки говориться хіба що побіжно, а основним завданням педагогіки визначається виховання всебічного розвитку особистості. Безсумнівно, що всебічно розвинену особистість необхідно виховувати, але ця особистість повинна мати почуття відповідальності за суспільство, де вона одержала таке виховання, сприяти його розвитку, повинна бути громадянином своєї країни. Всебічно розвинена особистість повинна розуміти, що через розвиток своєї країни вона причетна до розвитку світової цивілізації. Це значить, що існують конкурентні умови по лінії **«моя країна-світова цивілізація»**, тому існує необхідність оптимального розв'язання цієї проблеми освіти, над чим повинні працювати вчені й педагоги.

Висновки. Метою оптимізації освіти в умовах глобальної інформатизації при вихованні всебічно розвинутої особистості акцент потрібно робити на розвиток почуття відповідальності за суспільство, до якого належить особистість, тобто на виховання

громадянина. Однак при цьому необхідне також виховання відповідальності за людську цивілізацію в цілому.

Література:

1. Пустовіт Л.О. Словник іншомовних слів Л.О. / Л.О. Пустовіт, О.І. Скопненко, Г.М. Сюта, Т.В. Цимбалюк. – Київ: «Довіра», 2000. – 1017 с.
2. Сучасний тлумачний словник української мови / [за заг. ред. д-ра філол. наук В.В. Дубічинського]. – Харків: ВД «ШКОЛА», 2006. – 1008 с.